

Obsah

ÚVOD

Tomáš Zima Předmluva rektora Univerzity Karlovy	19
Aleksi Šedo Předmluva děkana 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy.	21
Milan Kubek Předmluva prezidenta České lékařské komory	23
Helena Stehlíková Předmluva předsedkyně Etické komise České lékařské komory	25
Radek Ptáček, Petr Bartůněk, Jan Mach Úvod editorů	27

OBECNÉ KAPITOLY

Helena Haškovcová Informovaný souhlas: proč, jak a co dál?	31
Proč vznikl institut informovaného souhlasu?	31
Formy informovaného souhlasu	32
Podmínky platnosti informovaného souhlasu	32
Uvádění informovaného souhlasu do medicínské praxe.	33
Okruhy problémů spjatých s informovaným souhlasem.	33
Marta Munzarová Historie informovaného souhlasu v medicíně	38
Jan Žaloudík O člověčím významu informovaného souhlasu.	44
Jan Mach Informovaný souhlas – právní aspekty.	51
Informovaný souhlas obecně	51
Informovaný souhlas v judikatuře soudů	54
Radek Ptáček Psychologické aspekty informovaného souhlasu: informovaný souhlas – informovaný pacient	61
Touha po autonomii	61
Spolupracující pacient	62

Informovaný pacient vs. informovaný souhlas	63
Změna a laskavý lékař	64
Jana Zapletalová Koláčková	
Informovaný souhlas v lidskoprávním kontextu	66
Informovaný souhlas jako základní lidské právo	66
Omezitelnost práva na informovaný souhlas	68
Informovaný souhlas a špatné zacházení	69
Informovaný souhlas a policejní vyšetřování	71
Informovaný souhlas a nezletilí	73

OBOROVÉ KAPITOLY

Jiří Beneš

Jak přínosné by bylo zrušení vedoucí úlohy některých informovaných souhlasů.	77
Realita na ambulancích	78
Jak vypadá projev formalismu v praxi	80

Tibor A. Brečka, Martina Vňuková

Specifika informovaného souhlasu v psychologii a psychoterapii	82
Jaké informace by měl informovaný souhlas obsahovat	83
Specifika informovaného souhlasu v psychologii.	85

Svatopluk Býma

Specifika informovaného souhlasu v primární péči	87
---	-----------

Jarmila Drábková

Specifika informovaného souhlasu v intenzivní medicíně a v intenzivní péči	91
Charakteristika oboru intenzivní medicína/intenzivní péče.	91
Příjmy a vstupy velmi různorodých pacientů do intenzivní péče	91
Tzv. vítězná intenzivní medicína a osobní očekávání.	93
Informovaný souhlas/nesouhlas a jeho náležitosti	94
Vliv na ošetřující lékařský tým a nelékařský personál	96
Informovaný nesouhlas – revers	96
Psychologicky významné momenty	97

Hana Fidesová

Specifika informovaného souhlasu v adiktologii.	101
Informovaný souhlas v péči o uživatele návykových látek	101
Informovaný souhlas v české adiktologické praxi	103
Písemný informovaný souhlas	104
Pravidla léčby jako součást informovaného souhlasu	105
Adiktologická péče o nezletilé	107

Jan Měšťák

Specifika informovaného souhlasu v plastické chirurgii	111
---	------------

Ivan Novák, Jan Eisenreich	
Specifika informovaného souhlasu v pediatrii	115
Práva dětí o sobě rozhodovat	115
Informovaný souhlas v pediatrické primární péči	116
Pavel Pařko	
Specifika informovaného souhlasu v chirurgii	117
Antonín Pařízek	
Specifika informovaného souhlasu v gynekologii a porodnictví	121
Gynekologie	122
Porodnictví	123
Příklad informovaného souhlasu pro porodnictví	130
Návrh řešení	132
Richard Rokyta, Jitka Fricová	
Specifika informovaného souhlasu v algeziologii	135
Nekompetentní pacient	136
Příklad 1 – Léčba bolesti opioidy	137
Příklad 2 – Informace pro pacienta a Informovaný souhlas k účasti v klinické výzkumné studii	139
Luboš Sobotka	
Specifika informovaného souhlasu v oblasti metabolismu a výživy	143
Intenzivní metabolická péče	143
Nutriční péče a umělá výživa	145
Geriatřiční nemocní	146
Dita Svobodová	
Specifika informovaného souhlasu v ošetrovatelství	148
Informovaný souhlas nejen jako zákonná povinnost.	149
Pacient není jen »kus papíru«.	150
Informovaný souhlas: úloha ošetrovatelství.	150
Jana Šeblová	
Specifika informovaného souhlasu v akutní péči v terénu	152
Postup v podmínkách akutní a urgentní péče.	152
Hodnocení kompetence k udělení souhlasu a možnosti péče bez souhlasu pacienta	153
Mimořádné události s velkým počtem zasažených	154
Posádky rychlé zdravotnické pomoci	155
Odmítnutí péče – revers.	155
Výzkum v podmínkách přednemocniční neodkladné péče	155
Jan Škrha	
Specifika informovaného souhlasu v diabetologii	157
Studie s informovaným souhlasem v diabetologii	157
Léčebná rizika v diabetologické praxi – potřeba ochrany	160
Edukace místo informovaného souhlasu v klinické praxi v diabetologii.	162

Roman Šmucler

Specifika informovaného souhlasu ve stomatologii	165
Role podrobného terapeutického plánu	165
Názornost informovaného souhlasu	166
Míra rizika, kterou limitujeme informovaným souhlasem	167
Ekonomické aspekty léčebného plánu a informovaného souhlasu	167
Doporučený rozsah informovaných souhlasů	168

Libor Zámečník, Tomáš Hanuš

Specifika informovaného souhlasu v urologii	169
--	-----

Blanka Zlatohlávková

Specifika informovaného souhlasu v neonatologii	171
Rozhodování za nekompetentní děti	171
Zástupný souhlas za ještě nenarozené dítě	172
Matka jako zákonný zástupce dítěte	173
Zástupný souhlas s péčí o zdravého novorozence	174
Nesouhlas s péčí o zdravého novorozence	174
Zástupný souhlas s péčí o nemocného novorozence	175
Zástupný souhlas s péčí o novorozence narozeného na hranicích viability	175

SPECIÁLNÍ TÉMATA

Libuše Čeledová, Rostislav Čevela, Hana Ptáčková, Radek Ptáček

Senior a informovaný souhlas	181
Heterogenita seniorské populace	181
Křehký senior	181
Determinanty komunikace se seniory	182
Bariéry v komunikaci se seniory	183
Chyby a omyly při rozmluvě se seniory	184
Chyby a omyly při sdělování informací seniorům	184
Zásady vhodné komunikace se seniorem	184
Desatero komunikace se seniorem	185
Informovaný souhlas seniora slovem a písmem	186

Libuše Čeledová, Rostislav Čevela, Hana Ptáčková, Radek Ptáček

Informovaný souhlas u osob se smyslovým postižením	187
Osoba se smyslovým postižením jako osoba zdravotně postižená	187
Osoby se zrakovým postižením	188
Osoby se sluchovým postižením	189

David Černý, Adam Doležal, Tomáš Doležal

Informovaný souhlas v medicíně. Mýtus, pohádka, nebo pouhý právní požadavek?	192
Kritické ohlasy	193
Čtyři základní modely vztahu mezi lékařem a pacientem	194

Model beneficence	195
Model informovaného souhlasu jako svobodná autorizace medicínské intervence	196
Model sdíleného rozhodování	198
Model informované volby	199
Rostislav Čevela, Libuše Čeledová	
Sdělování informací v posudkové medicíně sociálního zabezpečení	202
Informovanost klienta LPS – invalidita	202
Informovanost klienta LPS – dočasná pracovní neschopnost	204
Informovanost klienta LPS – stupeň závislosti pro účely příspěvku na péči	206
Dehumanizace posudkové medicíny sociálního zabezpečení	208
Pavel Hamet	
Informovaný souhlas ve vědě a výzkumu: nová role v lidské genetice	211
Počátky informovaného souhlasu v lidských studiích	211
Používání placebo u kontrol	212
Co musí a co má být součástí informovaného souhlasu ve výzkumných studiích	212
Specifika informovaného souhlasu v genetice a personalizované medicíně	214
Ukládání genetických výsledků a vzorků	215
Helena Haškovcová	
Etické kodexy – tradice a současnost	217
Přehled nejdůležitějších etických kodexů	217
Hippokratova přísaha	217
Přísaha, nebo slib?	220
Etické kodexy po 2. světové válce	220
Čtyři principy lékařské etiky	221
Evropská charta lékařské etiky – 15 principů	221
Vztah etiky a práva	222
Práva pacientů	222
Současné problémy nových etických kodexů	223
Etické kodexy – cíl a funkce	223
Výhled do budoucnosti	224
Helena Haškovcová	
Informovaný souhlas z pohledu pacienta	226
Radkin Honzák	
Informovaný souhlas a nocebo efekt; patofyziologie a klinika	232
Adam Houska, Martin Loučka	
Informovaný souhlas v paliativní péči	238
Kazuistika	238
Respekt k autonomii	239
Informovanost	240
Dříve vyslovená přání	241
Informovaný souhlas a klinický výzkum v závěru života	242

Jiří Mareš

Interkulturní aspekty informovaného souhlasu	245
Problémy související s poučením běžného pacienta	246
Problémy související s poučením pacienta z minority	248
Hledání podoby kulturně citlivého informovaného souhlasu v zahraničí	250
Zjišťování pacientova pohledu na kvalitu poučení i na průběh rozhodování	254

Jaromír Matějka

Informovaný souhlas v klinické etice. Dynamické podoby informovaného souhlasu	261
Konkrétní nástroje	264
Příklad komunikační strategie	268

Václav Pačes

Informovaný souhlas s genetickým testováním	270
--	-----

Terezie Pemová, Radek Ptáček

Informovaný souhlas dětí – od lidskoprávních kontextů k praktické realizaci	273
Informovaný souhlas jako participační proces	276
Proces informování a utváření názoru dítěte	278
Posuzování způsobilosti dítěte k vyjádření informovaného souhlasu	280
Specifické oblasti informovaného souhlasu dětských pacientů	283

Hana Ptáčková, Martina Vňuková, Radek Ptáček

Od informovaného souhlasu ke sdílenému rozhodování	290
Sdílené rozhodování	290
Model sdíleného rozhodování pro lékaře	292
Sdílené rozhodování z pohledu pacientů	292
Omezení sdíleného rozhodování	294

PRÁVNÍ TÉMATA

Jan Mach

Informovaný souhlas u nezletilých	299
--	-----

Jan Mach

Informovaný nesouhlas	306
--	-----

Dita Mlynářová

Informovaný souhlas u pacientů s psychiatrickým onemocněním	310
Písemná forma informovaného souhlasu	310
Pacienti s omezenou svéprávností	312
Hospitalizace pacienta s omezenou svéprávností	313
Dříve vyslovené přání – pacienti s omezenou svéprávností	314

Dita Mlynářová	
Informovaný souhlas v podmínkách zdravotnické záchranné služby	315
Informovaný souhlas v režimu zdravotnické záchranné služby a urgentní medicíny. .	315
Písemná forma?	316
Péče bez souhlasu	317
Dříve vyslovené přání	318
Dagmar Záleská	
Informovaný souhlas u geriatrických pacientů.	320
Rejstřík	323
Souhrn	327
Summary	327